



Tietohallintoyksikkö

20.9.2013

Valtiovarainministeriö

VM 008:00/2013

Kansallisen palveluväylän suunnitteluhanke

Oikeusministeriön lausunto kansallisen palveluväylän viitearkkitehtuurista ja alustavasta toteutussuunnitelmasta

Valtiovarainministeriö on 5.9.2013 pyytänyt hallinnonaloilta lausuntoja kansallisen palveluväylän viitearkkitehtuurista ja alustavasta toteutussuunnitelmasta. Viitearkkitehtuurissa määritellyn terminologian mukaan palveluväylä on *”joukko tietoliikenneverkon yhteen liitettyjä palveluväylän liityntäpisteitä ja keskitetyt palvelut kaikissa vyöhykkeissä yhteensä”*.

Ajatus kansallisesta palveluväylästä yhteiskunnan sähköisten palveluiden mahdollistajana on kannatettava huomioiden esimerkiksi Viron kokemukset. Palveluväylän tavoitteena on luoda helppo ja turvallinen tapa kytkeytyä sekä julkisen hallinnon että yritysten ja kolmannen sektorin tarjoamiin tietovarantoihin ja sähköisiin palveluihin kustannustehokkaalla tavalla. Palveluväylän viitearkkitehtuurin suunnittelussa on sovellettu kokonaisarkkitehtuurimenetelmää, jonka käyttäminen valtionhallinnossa on suositeltavaa.

Palveluväylän viitearkkitehtuuri liitteineen on korostuneesti tekninen. Ylätason arkkitehtuurilinjausten olisi hyvä olla lähempänä väylän käyttäjien toimintaa ja organisaatioiden yleisiä toimintaperiaatteita. Arkkitehtuurilinjausten ylätason tulisi sitoa palveluväylä käyttäjiinsä esimerkiksi todeten, että *”valtion uudet tietojärjestelmät liittyvät yhteiseen palveluväylään”* ja *”valtion uudet tietojärjestelmät noudattavat yhteisten tietojen osalta palveluväylän tietoarkkitehtuuria”* tms.

Palveluväylän loogisessa rakenteessa kuvataan palvelinlaitteet, joiden avulla väylä toteutetaan. Liitynnät palveluväylään toteutettaisiin liityntäpisteisiin asennettavilla yhdenmukaisilla liityntäpalvelimilla. Tämän tasoisien teknisen linjaamisen sijasta viitearkkitehtuurin tulisi ottaa vahvemmin kantaa esimerkiksi liittyvien yhteiskäyttöisten tietovarantojen tai tunnistamisenmenettelyjen sisältöön tai liityntärajapintojen toiminnallisiin piirteisiin laitetasoisien kuvauksen sijasta. Nyt palveluväylä kuvataan joukoksi laitteita, sen sijaan, että sen tulisi olla konsepti, johon voidaan liittyä loogisella tasolla. Palveluväylään liittymistä varten tarvittavien erityisten palvelinlait-

teiden, vaikka nämä voivatkin olla virtuaalipalvelimia, hankinta voi muodostua kynnyskysymykseksi väylän leviämislle. Viitearkkitehtuuri ei saikaan rakentua erityisten palveluväylän liityntälaitteiden varaan, vaan olennaista olisi pyrkiä rajapintojen yhteensovittamiseen laitteiden yhteensovittamisen sijasta. Palveluväylän tarvitsemat tietoturvaan ja tunnistamiseen liittyvät piirteet voidaan toteuttaa monin erilaisin laittein, mikäli tietoarkkitehtuuri ja esimerkiksi varmenneratkaisut on mietitty tarkoin.

Palveluväylän tietoarkkitehtuuri on viitearkkitehtuurissa kuvattuna hyvin ohuesti ja sitä tulee vahvistaa mm. yhteisten tietojen semantiikan, ontologioiden ja metatietojen kuvauksella. Luvussa 6.6.1. kuvattu tietoarkkitehtuuri on itse asiassa tiedonhallintaan liittyvän teknologia-arkkitehtuurin kuvaus. Pahimmillaan, ellei palveluväylään kiinteästi liittyvien palveluiden tietoarkkitehtuuria kuvata semantiikan tasolla, kutistuu palveluväylä Internetiin liitettävien erillisten palvelinlaitteiden väliseksi verkoksi. Tämä itessään ei edistä palveluiden nopeaa kehittämistä tai yhteiskäyttöisyyttä, vaan aiheuttaa erityisine liityntälaitteineen lähinnä palveluiden kehittämiseen lisäkustannuksen ja kahdenvälisine tietosisältö- sekä sopimusmäärittäytksineen monesta-moneen –tyyppisen hallinnointiongelmamiikan.

Palveluväylään liittyvien palveluiden tietoarkkitehtuuri ei näy toteutussuunnitelmassa, ja sen luomiselle tulisi varata oma aikansa palveluväylän toteutuksen alkuvaiheissa ennen kuin palveluväylä etenee tekniseen toteutukseensa. Palvelun tarjoajan tietoarkkitehtuurin tulee olla kuvattuna ennen palvelun liittämistä palveluväylään ja palvelun käyttäjien tulee sovitautua palvelun tarjoajan rajapintaan. Myös palveluväylän yhteisten palveluiden tietoarkkitehtuuri tulee kuvata ennen kyseisen palvelun laajempaa käyttöönottoa. Julkisten rajapintojen arkkitehtuurin määrittelyssä yhteistyöllä on merkittävä rooli. Palveluiden käytön aikana ei kuitenkaan rajapinnoista tulisi joutua neuvottelemaan. Tietoarkkitehtuurikuvausten tekeminen tulee huomioida palveluväylän toteutusaikataulussa.

Suunnitelman mukaan palveluväylän lokipalvelu tallentaa ja rekisteröi kaikki sanomat, joita niiden liityntäpalvelinten kautta kulkee. Ajan myötä palvelimille kertyy massiivinen historiatietokanta, jota voidaan myös käyttää väärin. Tietoarkkitehtuuriin liittyikin lukuisia yksityisyyden suoja koskevia seikkoja, jotka tulee tarkoin arvioida. Palveluväylän toteutuksessa tulee esimerkiksi lokien hallintaan ja käsittelyyn kiinnittää erityistä huomiota, ja esimerkiksi kaikkien sanomien tallentamisen mielekkyys palveluväylän lokipalvelussa tulisi arvioida uudelleen.

Toteutussuunnitelma on aikataulullisesti hyvin rohkea ja sisältää riskejä, joita ei ole kokonaisuuden näkökulmasta analysoitu. Esimerkiksi arkkitehtuurin hyväksyminen on suunniteltu tapahtuvan syyskuun 2013 aikana, varsin laajasta viitearkkitehtuurimateriaalista pyydettyjen lausuntojen määräajan ollessa syyskuun loppupuolella. Arkkitehtuurisuunnitteluun täytyy vielä lausuttavana olleen viitearkkitehtuurin jälkeenkin kiinnittää huomiota. Palveluväylän tekninen ratkaisusuunnittelu on aikataulutettu tapahtuvaksi 9-12/2013. Teknisen ratkaisusuunnittelun sijasta tässä vaiheessa tu-

lisi esimerkiksi valmistella tarkennettua tietoarkkitehtuuria yllä kuvatuista syistä.

Liian rohkealla aikataululla päädytään liian nopeasti teknisten nyanssien syövereihin, jolloin kokonaisuus ja sen hallinta hukkuu. Nopeilla teknisillä kokeiluilla voidaan toki saavuttaa käytännön palveluiden onnistuneiden lanseerausten kautta palveluväyläkonseptin nopea leviäminen. Kokeilutyypin ekosysteemin aikaansaamiseksi pitää kuitenkin konseptin piiriin tulon esteet (alalletulon esteet) saada mahdollisimman mataliksi. Erityisten liityntälaitteiden vaatimus ei tätä tavoitetta tue. Pahimmillaan suunniteltu etenemistapa johtaa muutaman teknisen liityntälaitteen suunnitteluun ja rakentamiseen palveluiden ekosysteemin syntyessä rinnalle matalammat alalletulon esteet omaavaan ympäristöön. Tämä taas voisi johtaa kansallisen palveluväylän investointien hukkaamiseen.

Kaikkiaan kansallinen palveluväylä konseptina mahdollistaa sähköisten palveluiden yhdenmukaisen ja tehokkaan kehittämisen ja siten yhteiskunnallisen lisäarvon luomisen. Viitearkkitehtuurissa kuitenkin korostuu vahvasti tietotekninen lähestyminen sen sijasta, että palveluväylä asemoitaisiin osaksi julkishallinnon toimintaa tai yhteisiä tietovarantoja, joiden tehokasta kehittämisestä kaikessa tietotekniikan kehittämisessä pitäisi olla kyse.



Tietohallintojohtaja Max Hamberg



Erityisasiantuntija Jari Jauhiainen

JAKELU:
TIEDOKSI:

Valtiovarainministeriö
Kansliapäällikkö Tiina Astola, oikeusministeriö
Oikeusrekisterikeskus